Економіка

УДК 336.1

Демчишак Назар Богданович
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів, грошового обігу та кредиту
Львівський національний університет імені Івана Франка
Demchyshak Nazar
Doctor of Economic Sciences, Professor,
Professor of the Department of Finance, Money Circulation and Credit
Ivan Franko National University of Lviv
ORCID: 0000-0001-6852-7405

Білецький Андрій Богданович
аспірант кафедри фінансів, грошового обігу та кредиту
Львівського національного університету імені Івана Франка
Biletskyi Andrii
Postgraduate Student of the
Department of Finance, Money Circulation and Credit
Ivan Franko National University of Lviv
ORCID: 0009-0000-1562-0163

Щуревич Оксана Ігорівна
кандидат економічних наук
Львівський національний університет імені Івана Франка
Shchurevych Oksana
PhD in Economics
Ivan Franko National University of Lviv
ORCID: 0000-0002-3310-5023

РОЗВИТОК РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ: ІНФРАСТРУКТУРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УМОВАХ ВИКЛИКІВ ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

DEVELOPMENT OF THE FINANCIAL SERVICES MARKET IN UKRAINE: INFRASTRUCTURE SUPPORT UNDER THE CHALLENGES OF ECONOMIC INTELLECTUALIZATION

Анотація. *Вступ. Розвиток ринку фінансових послуг України в умовах цифрових трансформацій супроводжується зміною інституційної структури фінансового середовища та зростанням ролі технологічних рішень у фінансових сервісів. Інтеграція фінтеху в систему фінансових відносин посилює вимоги до інфраструктурного забезпечення ринку фінансових послуг, зокрема до ІКТ-компонентів, платіжних сервісів, цифрових платформ, механізмів ідентифікації та кібербезпеки. У статті інфраструктура ринку фінансових послуг розглядається як сукупність суб'єктів та технологічних елементів, що забезпечують функціонування ринку та цифровізацію фінансових відносин. З огляду на це постає необхідність уточнення ролі фінтеху в інфраструктурі ринку фінансових послуг та емпіричного підтвердження трендів цифровізаційних змін в Україні.*

Мета. Метою дослідження є вивчення ринку фінансових послуг в Україні в контексті формування інфраструктурного забезпечення та ролі фінтеху в умовах викликів інтелектуалізації національної економіки.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) наукові праці щодо сутності ринку фінансових послуг, фінтеху та інтелектуалізації економіки; 2) стратегічні документи державної політики цифрового розвитку та реформування фінансового сектору; 3) статистичні дані Державної служби статистики України щодо показників електронної торгівлі; 4) галузеві аналітичні джерела щодо динаміки фінтех-

екосистеми України. У процесі дослідження використано такі методи: теоретичного узагальнення та систематизації (для уточнення змісту ключових понять та взаємозв'язків між ними); інституційного та інфраструктурного аналізу (для обґрунтування структури ринку фінансових послуг як системи суб'єктів і технологічних рішень); статистичного аналізу (для оцінки динаміки обсягу та частки електронної торгівлі, а також кількості фінтех-компаній); логічного узагальнення (для формулювання висновків).

Результати. У статті обґрунтовано підхід, за яким фінтех доцільно розглядати як інтегрований елемент інфраструктури ринку фінансових послуг, що впливає на організацію надання фінансових сервісів, обробку даних та здійснення фінансових операцій у цифровому середовищі. Визначено, що інфраструктурне забезпечення ринку фінансових послуг формується як сукупність суб'єктів, інститутів і технологічних компонентів (ІКТ, цифрові платформи, платіжні сервіси, механізми ідентифікації та кіберзахисту), які забезпечують функціонування цифрових фінансових сервісів. На основі аналізу показників електронної торгівлі та динаміки кількості фінтех-компаній акцентовано на реаліях посилення цифровізації господарської діяльності та розширення інституційних можливостей і ролі фінтех-сектору, що узгоджується з процесами інтелектуалізації економіки та модернізації фінансової інфраструктури ринку фінансових послуг України.

Перспективи. У подальших дослідженнях доцільно зосередити увагу на розширенні системи кількісних індикаторів оцінювання інфраструктурного забезпечення ринку фінансових послуг (зокрема, платіжної інфраструктури та цифрової ідентифікації), а також на аналізі впливу регуляторних ініціатив і стратегічних пріоритетів цифрового розвитку на трансформацію фінансової системи України.

Ключові слова: *ринок фінансових послуг, фінтех, інфраструктурне забезпечення, цифрова трансформація, інтелектуалізація економіки, електронна торгівля.*

Summary. *Introduction. The development of Ukraine's financial services market under digital transformations is accompanied by changes in the institutional structure of the financial environment and by the growing role of technological solutions in financial service delivery. The integration of fintech into financial relations increases requirements for infrastructure support, including ICT components, payment services, digital platforms, identification mechanisms and cybersecurity. In this paper, the infrastructure of the financial services market is considered as a set of actors and technological elements that ensure digital financial interactions. Therefore, there is a need to clarify the role of fintech within this infrastructure and to provide empirical evidence of digitalization trends using relevant indicators.*

Purpose. The purpose of the study is to substantiate fintech as a component of infrastructure support of Ukraine's financial services market in the context of economic intellectualization and to interpret digitalization trends based on statistical and analytical indicators.

Materials and methods. The study materials include: 1) academic publications on the nature of the financial services market, fintech, and economic intellectualization; 2) strategic documents on digital development and financial sector reforms; 3) official statistics of the State Statistics Service of Ukraine on e-commerce indicators; 4) sectoral analytical sources on the dynamics of Ukraine's fintech ecosystem. The following methods were used: theoretical generalization and systematization; institutional and infrastructure analysis; elements of statistical analysis; and logical synthesis of results.

Results. The paper substantiates an approach that treats fintech as an integrated element of the financial services market infrastructure, influencing

service delivery architecture, data processing and digital financial operations. The infrastructure support is defined as a combination of actors, institutions and technological components (ICT, digital platforms, payment services, identification and cybersecurity mechanisms) enabling digital financial interactions. Based on the analysis of e-commerce indicators and fintech company dynamics, the study identifies the strengthening of digital channels in economic activity and the institutional expansion of the fintech segment, which is consistent with economic intellectualization and financial infrastructure modernization processes.

Prospects. Further research should focus on expanding quantitative indicators for assessing infrastructure support of the financial services market (in particular, payment infrastructure and digital identification parameters) and analysing the impact of regulatory initiatives and strategic priorities of digital development on the transformation of Ukraine's financial environment.

Key words: *financial services market, fintech, infrastructure support, digital transformation, economic intellectualization, e-commerce.*

Постановка проблеми. Сучасний розвиток економічних систем практично усіх країн світу характеризується активною цифровізацією фінансових відносин та глобалізацією ринків, зокрема на основі зростання ролі інформаційно-комунікаційних технологій. Це призводить до трансформації механізмів функціонування ринку фінансових послуг та зміни моделей надання фінансових сервісів. Інтеграція фінансових технологій у систему фінансових відносин сприяє підвищенню швидкості обробки транзакцій, розширенню доступу до фінансових ресурсів, втім водночас зумовлює і посилення конкуренції між традиційними та новими учасниками ринку.

Фінтех-компанії, які функціонують у межах цифрової економіки, формують нову архітектуру фінансової інфраструктури, забезпечуючи

здійснення електронних платежів, дистанційний банкінг, цифрову ідентифікацію та обробку великих масивів даних. У результаті відбувається поступове зміщення акцентів із традиційних організаційних моделей на платформні та технологічні рішення, що впливають на структуру фінансових потоків та способи взаємодії між економічними агентами. У системі економічних відносин інфраструктурне забезпечення ринку фінансових послуг є складним питанням, що потребує узгодження регуляторних, технологічних та інституційних аспектів. Причиною цього є динамічний розвиток цифрових сервісів, зростання обсягів електронної торгівлі та розширення фінтех-екосистеми. Такі процеси зумовлюють необхідність визначення ролі та місця фінтеху в інфраструктурі ринку фінансових послуг і актуалізують потребу наукового обґрунтування взаємозв'язку між цифровізацією, інституційними змінами та інтелектуалізацією економіки України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження ринку фінансових послуг здійснено вітчизняними науковцями, зокрема Н. Розумович і Б. Бринзей, які розглядають сутність ринку фінансових послуг у структурі фінансових ринків [7]. Своєю чергою концептуальні та методологічні засади розвитку ринку фінансових послуг аналізує у своїх дослідження Л. Худолій [11]. Скажімо, проблеми розвитку фінансових технологій та їх значення для банківського сектору вивчалися у праці В. Коваленка [3], а глобальні тенденції та національні особливості розвитку фінансових технологій – у роботі Т. Шевчук і М. Панковець [12]. У праці Я. Сало розглянуто теоретичні аспекти інтелектуалізації економіки як чинника трансформації економічних систем [8]. Втім потребують подальшого вивчення проблеми визначення інфраструктурних компонентів ринку фінансових послуг, їх взаємодії в умовах цифрової трансформації та зростання ролі фінтеху, зокрема в процесах інтелектуалізації економіки.

Метою статті є вивчення ринку фінансових послуг в Україні в контексті формування інфраструктурного забезпечення та ролі фінтеху в умовах викликів інтелектуалізації національної економіки.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: наукові праці вітчизняних авторів щодо сутності ринку фінансових послуг, фінтеху та інтелектуалізації економіки; стратегічні документи державної політики цифрового розвитку та реформування фінансового сектору; статистичні дані Державної служби статистики України щодо показників електронної торгівлі; аналітичні матеріали галузевих організацій щодо динаміки кількості фінтех-компаній в Україні.

У процесі дослідження було використано такі наукові методи: теоретичного узагальнення та систематизації (для уточнення понятійного апарату та визначення інфраструктурних компонентів ринку фінансових послуг); інституційного та інфраструктурного аналізу (для обґрунтування ролі фінтеху в системі фінансових відносин); статистичного аналізу (для оцінки динаміки показників електронної торгівлі та кількості фінтех-компаній); логічного узагальнення (для формулювання висновків).

Виклад основного матеріалу. Ринок фінансових послуг є складною багаторівневою системою економічних відносин, у межах якої здійснюється надання фінансових послуг та взаємодія між фінансовими посередниками, суб'єктами господарювання, домогосподарствами та державою. У сучасних умовах його функціонування дедалі більше визначається впливом цифрових технологій, що змінюють як інституційну структуру ринку, так і механізми надання фінансових послуг.

Традиційно ринок фінансових послуг також розглядається як сукупність фінансових установ, інструментів і механізмів, що забезпечують рух фінансових ресурсів та задоволення потреб економічних агентів у капіталі, страхуванні, платіжних, інвестиційних та інших послугах. Водночас сучасний етап розвитку характеризується появою нових

учасників, цифрових платформ і технологічних рішень, які формують альтернативні канали фінансової взаємодії та суттєво змінюють конкурентне середовище.

Ключовим чинником такої трансформації є розвиток фінтех-індустрії, яка поєднує фінансові послуги з інноваційними цифровими технологіями. Фінтех інтегрується у інфраструктуру традиційної фінансової системи, створюючи нові бізнес-моделі, способи обробки даних та алгоритми прийняття рішень, і в свою чергу, нову якість фінансових послуг для громадян і бізнесу. У результаті відбувається поступовий перехід від інституційно-орієнтованої моделі функціонування ринку до технологічно-орієнтованої.

Подальше науково-прикладне осмислення ролі фінтех-індустрії первинно потребує уточнення теоретичних засад функціонування ринку фінансових послуг як базового поняття. У науковій літературі це поняття трактується з різних позицій. Становить інтерес візія Н. Розумович та Б. Бринзей, які розглядають ринок фінансових послуг як сукупність відносин між продавцем і покупцем, що реалізуються через фінансову послугу як окрему сферу господарської діяльності, у межах якої фінансові послуги створюються для подальшого обміну або купівлі-продажу [7, с. 204]. Автори наголошують, що в практичній площині ключове значення має не абстрактне поняття ринку, а конкретні форми прояву фінансових відносин через надання різноманітних видів фінансових послуг, перелік яких в тім числі регламентується державою, зокрема у межах чинного законодавства щодо регулювання ринків фінансових послуг в Україні.

У праці Л. Худолій ринок фінансових послуг визначається як складне соціально-економічне явище, яке охоплює широкий спектр економічних відносин, методів і інструментів, що забезпечують обмін фінансових активів, формування фінансових потоків та задоволення потреб економічних агентів у фінансових ресурсах [11, с. 12-13]. Такий підхід

враховує не лише класичні економічні функції, а й сучасні інструменти, що використовуються для аналізу і прогнозу розвитку ринку фінансових послуг, в тім числі це актуально в умовах функціонування національної економіки, де надання якісних фінансових послуг ускладнюється постійними перебоями енергопостачання, кібератаками та іншими ризиками і загрозами в реаліях війни.

Таким чином, сучасні підходи до визначення ринку фінансових послуг вказують на різноаспектність у його розумінні, врахування передусім економічних відносин, інституційної структури та інфраструктурних елементів. Водночас динамічність зовнішнього середовища та активне впровадження цифрових технологій зумовлюють трансформацію традиційної моделі функціонування цього ринку.

Особливого значення, на наше переконання, в даному контексті набуває формування та розвиток фінтех-індустрії, яка поступово інтегрується у структуру ринку фінансових послуг, окремі особливості чого вважаємо доцільним розкрити детальніше. Так, у дослідженнях фінтех трактується як комплексне явище, що поєднує фінансову діяльність із сучасними цифровими технологіями. Зокрема, Т. Шевчук та М. Панковець визначають фінтех як інноваційні фінансові технології, що застосовуються всіма суб'єктами глобальної економіки, індивідуальними споживачами, бізнесом, державними інституціями та наднаціональними структурами [12, с. 33]. По суті у такій науковій інтерпретації фінтех розглядається як універсальний інструмент цифрової модернізації фінансових процесів, що функціонує на різних рівнях економічної системи.

Розвиток фінтеху та цифрових фінансових сервісів є проявом глибших структурних змін, що відбуваються в економіці загалом. Йдеться про процес її інтелектуалізації, за якого ключовими факторами створення вартості стають знання, інформація, аналітичні інструменти та цифрові технології. У таких умовах економічні рішення дедалі більше базуються на обробці

даних, діджиталізації процесів та використанні інтелектуального потенціалу розробників фінтех-рішень, фахівців IT-сектору, науковців тощо які тою чи іншою мірою дотичні до розвитку інфраструктури ринку фінансових послуг загалом.

Важливо акцентувати, що у сучасних наукових підходах інтелектуалізація економіки трактується як складний багатоаспектний процес, що відображає якісні зрушення у структурі факторів виробництва та підходах до стимулювання економічного розвитку. Зокрема, Я. Сало зазначає, що інтелектуалізація пов'язана зі зростанням ролі знань, інформації, інновацій і людського капіталу, які визначають здатність економічних систем до адаптації, розвитку та підвищення конкурентоспроможності. У такому розумінні інтелектуалізація економіки означає посилення значущості інтелектуальних ресурсів у господарській діяльності, зміну характеру праці, інтенсифікацію інноваційних процесів і розвиток наукоємних видів економічної діяльності [8, с. 27]. Відповідно, інтелектуалізацію доцільно розглядати не як окремий фактор, чи лише передумову економічного розвитку, а комплексний процес, що впливає на структуру економіки, систему економічних відносин і механізми створення доданої вартості. Водночас у контексті дослідження такий процес впливає і на формування інфраструктурного забезпечення ринку фінансових послуг в Україні.

Разом із цим, С. Огінок, Я. Рудюк та І. Андрухів детермінують інтелектуалізацію економіки як перехід від господарства, заснованого на матеріальних ресурсах, до господарства, що ґрунтується на знаннях та інформації [5]. Такий підхід акцентує увагу на якісній трансформації факторів економічного зростання, за якої інтелектуальні ресурси стають джерелом формування доданої вартості, конкурентних переваг і прогресу.

У контексті зазначених трансформацій фінтех поступово інтегрується у ринок фінансових послуг не лише як окремий сегмент, а як органічний

елемент його інфраструктури. Йдеться про формування нової архітектури фінансового середовища, у межах якої технологічні рішення, цифрові платформи та аналітичні системи стають базовими інструментами забезпечення функціонування ринку. Фінтех-компанії, IT-розробники, постачальники хмарних сервісів, оператори платіжної інфраструктури та провайдери інформаційно-комунікаційних технологій дедалі активніше взаємодіють із банками, страховими компаніями, інвестиційними установами та регуляторами, формуючи єдину цифрову екосистему фінансових послуг.

У таких умовах особливого значення набуває інфраструктурне забезпечення ринку фінансових послуг. Інфраструктуру доцільно розглядати як сукупність суб'єктів, інститутів, технічних засобів, інформаційно-комунікаційних мереж, програмних рішень і сервісних платформ, які забезпечують безперервність, безпеку та ефективність фінансових операцій. Вона охоплює як матеріально-технічні компоненти (центри обробки даних, телекомунікаційні системи, платіжні шлюзи), так і нематеріальні елементи, такі як програмні алгоритми, системи кібербезпеки, механізми обробки великих масивів даних, інструменти штучного інтелекту та аналітики, тобто значну кількість фінтех-рішень.

Інтеграція фінтеху у зазначену інфраструктуру спричиняє якісні зміни у способах створення та надання фінансових послуг. Ринок фінансових послуг поступово трансформується у технологічно-орієнтовану систему, де ключовим ресурсом стає не лише фінансовий капітал, а й інтелектуальний потенціал, знання, цифрові компетентності, аналітичні моделі та інноваційні розробки. Саме в цьому проявляється зв'язок із процесом інтелектуалізації економіки, адже інфраструктура ринку фінансових послуг дедалі більше базується на використанні знань, інформації та високотехнологічних рішень як факторів конкурентоспроможності.

Важливими суб'єктами у процесі формування такої інтелектуалізованої інфраструктури є наукові установи та заклади вищої освіти. Вони забезпечують підготовку фахівців у сфері фінансів, IT та кібербезпеки, здійснюють прикладні дослідження, учені працюють над розробками, які у разі затребуваності ринком мали б впроваджуватися у практику, зокрема і в роботі фінансових установ та фінтех-компаній. Таким чином, взаємодія ринку фінансових послуг із освітньо-науковим сектором формує підґрунтя для удосконалення фінансової інфраструктури в умовах інтелектуалізації економіки.

Отже, інфраструктурне забезпечення ринку фінансових послуг в умовах викликів інтелектуалізації слід розглядати як багаторівневу систему взаємопов'язаних суб'єктів та технологічних рішень, що забезпечують трансформацію фінансових відносин, підвищення ефективності фінансових операцій і формування нових бізнес-моделей. Зазначені трансформаційні процеси знаходять конкретне відображення у розвитку фінтех-індустрії в Україні, яка демонструє високі темпи зростання та стрімку інтеграцію в інфраструктуру національного ринку фінансових послуг загалом.

В Україні розвиток фінтех-сфери відбувається особливо динамічно, ринок налічує понад півтори сотні активних компаній, які пропонують рішення у сфері платежів, онлайн-банкінгу, страхування, кредитування, блокчейн-сервісів і цифрової ідентифікації. Найпомітнішими з них, зокрема якщо аналізувати з позицій клієнтів, тобто громадян і бізнесу, є Monobank, RozetkaPay, Portmone, EasyPay, LiqPay платформи, що створили повноцінну екосистему електронних платежів, доступну навіть для малих підприємців. Український Monobank, зокрема, став одним із найуспішніших прикладів необанку в східній Європі, адже повністю відмовився від фізичних відділень, натомість запропонував мобільний застосунок із повним спектром банківських послуг, персоналізованими пропозиціями й простим користувацьким інтерфейсом. Безумовно така модель зменшує операційні

витрати банку й водночас розширює доступ населення до фінансових сервісів, що є важливим аспектом фінансової інклюзії.

Паралельно стрімко розвивається технологія блокчейн, яка забезпечує прозорість та безпечність транзакцій. Її впровадження в Україні не обмежується лише приватним сектором. НБУ активно працює над запуском е-гривні, як цифрової валюти центрального банку, здатної підвищити ефективність платіжної системи й знизити витрати на обіг готівки. У цьому контексті зростає роль концепції відкритого банкінгу (open banking), яка базується на обміні фінансовими даними між банками, державними структурами та приватними розробниками через безпечні інтерфейси прикладного програмування API. Вона відкриває можливість для створення нових фінансових продуктів і сервісів, підвищує конкуренцію та наближає Україну до європейських стандартів цифрового ринку, що сприяє формування інфраструктури ринку фінансових послуг в країні загалом.

Вагомим чинником фінтех-трансформації є партнерство держави з приватним сектором. Наприклад, за рахунок імплементації режиму Дія.City IT-компанії отримали податкові пільги, що стимулює залучення інвестицій і певною мірою "легалізацію" бізнесу у сфері цифрових технологій. Своєю чергою сервіс Дія.Підпис забезпечив громадянам електронний підпис, а програма єПідтримка стала одним із перших прикладів масових виплат населенню. Перелічені та інші проєкти продемонстрували, як фінтех-рішення можуть інтегруватися у державну політику та підвищувати її ефективність. У результаті формується ефективна взаємодія між банками, IT-компаніями та державними органами, що створює сучасну фінансову інфраструктуру з високим рівнем прозорості й довіри.

Фінтех у цьому контексті є також інструментом підвищення стійкості фінансової системи. Серед іншого, саме завдяки цифровим платіжним платформам і мобільному банкінгу вдалось зберегти можливість здійснювати платежі і розрахунки на початку повномасштабної війни.

Онлайн-банкінг, безконтактні платежі, електронні перекази та цифрові сервіси стали певною основою, на якій ґрунтується фінансова стабільність у воєнних умовах. У перспективі розвиток фінтех-індустрії матиме вирішальне значення для подальшої інтеграції України до європейського фінансового простору, посилення довіри інвесторів і підвищення конкурентоспроможності на глобальному ринку.

Таким чином, фінансові технології вже сьогодні є не лише рушієм цифрової економіки, а й одним із ключових чинників економічного відновлення країни. Вони поєднують інновації, довіру та ефективність, як певне підгрунтя, на основі якого розвивається ринок фінансових послуг загалом, навіть у складніших обставинах та враховуючи сучасні виклики.

Системне впровадження цифрових технологій в економіку України базується на низці стратегічних документів, що визначають довгострокові орієнтири державної політики у цьому напрямі. Ці документи створюють концептуальну основу, в межах якої цифровізація розглядається як інструмент економічного зростання та підвищення прозорості управління.

Вважаємо, що одним із ключових документів є стратегія цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року, розроблена Міністерством цифрової трансформації [6]. У ній визначено візію України як «цифрової держави», де технології мають стати інструментом підвищення якості життя громадян та ефективності управління. Серед основних пріоритетів – розвиток цифрової економіки, електронного урядування, цифрових навичок населення, а також забезпечення кібербезпеки та цифрових прав. Стратегія розглядає цифрову трансформацію як процес, який охоплює всі сфери – від освіти й охорони здоров'я до промисловості та фінансового сектору [6]. Її реалізація має створити умови для прозорого державного управління, зменшення бюрократичних процедур і розвитку інноваційного підприємництва.

Заслуговує уваги також оновлена стратегія розвитку фінансового сектору України. Документ визначає основні напрями реформування фінансової системи, серед яких розвиток інновацій, захист прав споживачів та інтеграція у європейський фінансовий простір. Одним із ключових завдань цієї стратегії є цифровізація фінансових послуг: стимулювання безготівкової економіки, впровадження нових платіжних інструментів, розвиток фінтеху та підготовка до впровадження концепції відкритого банкінгу [2]. Такі заходи мають підвищити ефективність фінансового сектору та забезпечити рівний доступ до послуг для громадян і бізнесу, водночас розширюючи фінансову інклюзію, що залишається проблемним питанням для українського соціуму.

Певним орієнтиром є Національна економічна стратегія до 2030 року (НЕС-2030). Документ визначає стратегічні цілі розвитку економіки України, серед яких створення конкурентоспроможної, інноваційної та стійкої моделі зростання. Цифровізація у НЕС-2030 розглядається як одна з ключових умов підвищення продуктивності праці, боротьби з тіньовою економікою та підвищення прозорості ринку. Стратегія підкреслює важливість розвитку цифрової інфраструктури, електронних послуг та стимулювання інноваційного бізнесу, зокрема через податкові стимули та державні програми підтримки технологічних підприємств [4].

Усі ці документи мають спільну орієнтацію на співпрацю держави, бізнесу й суспільства. Такий підхід формує "win–win" логіку, у якій виграють усі сторони: держава отримує ефективні інструменти управління, бюджетні надходження й контроль за фінансовими потоками; бізнес – прозоре й передбачуване середовище для інновацій і зниження адміністративних бар'єрів; громадяни – доступ до якісних цифрових сервісів, зокрема фінансових послуг, та нових можливостей. Взаємодія цих трьох складових створює основу для збалансованого економічного

розвитку, у якому технології орієнтовані передусім на підвищення суспільного добробуту.

Суттєву роль у реалізації зазначених стратегій, що позначається у підсумку на розвитку ринку фінансових послуг та його інфраструктурному забезпеченні, відіграють міжнародні партнери України. ЄС підтримує цифрову інтеграцію через програми EU4Digital та Digital Europe, спрямовані на гармонізацію українського законодавства у сферах електронної ідентифікації, кібербезпеки, електронної комерції та обміну даними. Світовий банк фінансує проєкти, пов'язані з модернізацією державних цифрових сервісів, розвитком інфраструктури та прозорим управлінням фінансами. Такі ініціативи допомагають отримувати технологічну й фінансову підтримку, адаптувати міжнародний досвід.

Загалом стратегічне бачення цифрової трансформації України базується на принципі партнерства: держава формує політику, бізнес забезпечує технологічну динаміку, а суспільство – попит і довіру до цифрових рішень (у певному оптимальному варіанті взаємодії). Такий підхід дає змогу перетворити цифровізацію на фактор економічного зростання й інтеграції України у глобальний цифровий простір.

Водночас стратегічні орієнтири цифрової трансформації потребують емпіричного підтвердження через аналіз кількісних показників, що відображають реальні структурні зміни в економіці. Одним із таких індикаторів є динаміка розвитку електронної торгівлі, яка безпосередньо пов'язана з поширенням цифрових платформ, зростанням ролі безготівкових розрахунків та формуванням попиту на фінансові онлайн-сервіси. Так, обсяг реалізованої продукції (товарів і послуг), отриманої від електронної торгівлі, а також її частка в загальному обсязі реалізації підприємств дозволяють оцінити масштаби цифровізації господарської діяльності та рівень інтеграції бізнесу у цифрове середовище (табл. 1).

Як видно із даних табл. 1 у 2018–2024 рр. обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг), отриманої від електронної торгівлі, зріс з 228 млрд грн у 2018 р. до 657,5 – у 2024 р., тобто майже у 2,9 раза. Водночас частка електронної торгівлі у загальному обсязі реалізованої продукції підприємств підвищилася з 3,5% до 5,8%. Середньорічний темп зростання обсягу електронної торгівлі за аналізований період є позитивним і свідчить про розширення цифрового сегмента в економіці. У 2018–2021 рр. спостерігалася стабільна позитивна динаміка, оскільки обсяг електронної торгівлі збільшувався щороку, а її частка зросла з 3,5% до 5,3%. Очевидно зазначена тенденція відображає поступове впровадження цифрових бізнес-моделей та інтеграцію підприємств у онлайн-середовище збуту.

Таблиця 1

Динаміка обсягу реалізованої продукції, отриманої від електронної торгівлі в Україні у 2018–2024 рр.

Роки	Показники	
	Обсяг реалізованої продукції, отриманий від електронної торгівлі, млрд грн	Частка в загальному обсязі реалізованої продукції, %
2018	228,035	3,5
2019	292,731	4,5
2020	364,571	5,0
2021	435,909	5,3
2022	239,208	3,5
2023	547,590	5,7
2024	657,452	5,8

Джерело: сформовано авторами на основі [1]

У цей період електронна торгівля набуває системного характеру, що обумовлює зростання попиту на розробку і впровадження відповідних

фінансових інструментів та прогрес платіжної інфраструктури ринку фінансових послуг. У 2022 р. відбулося суттєве скорочення обсягу електронної торгівлі до 239,2 млрд грн, а її частка зменшилася до 3,5% (табл. 1). З огляду на макроекономічні та інституційні обмеження цього періоду, зазначене зниження має об'єктивний характер. Водночас уже у 2023–2024 рр., не зважаючи на війну, зафіксовано відновлення та подальше зростання: обсяг реалізації через електронну торгівлю досяг 547,6 млрд грн у 2023 р. та 657,5 – у 2024 р., а частка зросла до 5,7% і 5,8% відповідно. На нашу думку, така динаміка свідчить про зростання ролі цифрових каналів у структурі реалізації продукції підприємств та адаптацію до умов господарювання в реаліях воєнного стану, релокації і перебудови логістичних ланцюгів.

Зростання обсягів електронної торгівлі об'єктивно передбачає збільшення кількості безготівкових операцій, використання платіжних сервісів, цифрових ідентифікаційних механізмів та інструментів обробки даних. Вважаємо, що розширення частки електронної торгівлі у загальному обсязі реалізації продукції підприємств може розглядатися як непрямий індикатор інтенсифікації використання фінансових технологій та розвитку цифрової платіжної інфраструктури.

Тобто динаміка електронної торгівлі у 2018–2024 рр. вказує на розвиток цифрової економіки та поглиблення процесів діджиталізації. Зростання цього сегмента формує підґрунтя для розвитку ринку фінансових послуг, оскільки створює попит на цифрові фінансові інструменти, сприяє діджиталізації фінансових процесів та інтеграції фінансових посередників як традиційних (банків, страхових компаній тощо), так і нових (фінтех-компаній, фінтех-стартапів) у цифрове середовище.

Окрім макроекономічних індикаторів цифровізації, важливим показником розвитку ринку фінансових послуг є кількість фінтех-компаній, що функціонують в Україні як сегмента нових фінансових посередників, що стрімко прогресує. Даний показник відображає інституційне наповнення

фінансово-технологічного сектору та характеризує масштаб інтеграції цифрових рішень у фінансову інфраструктуру (рис. 1).

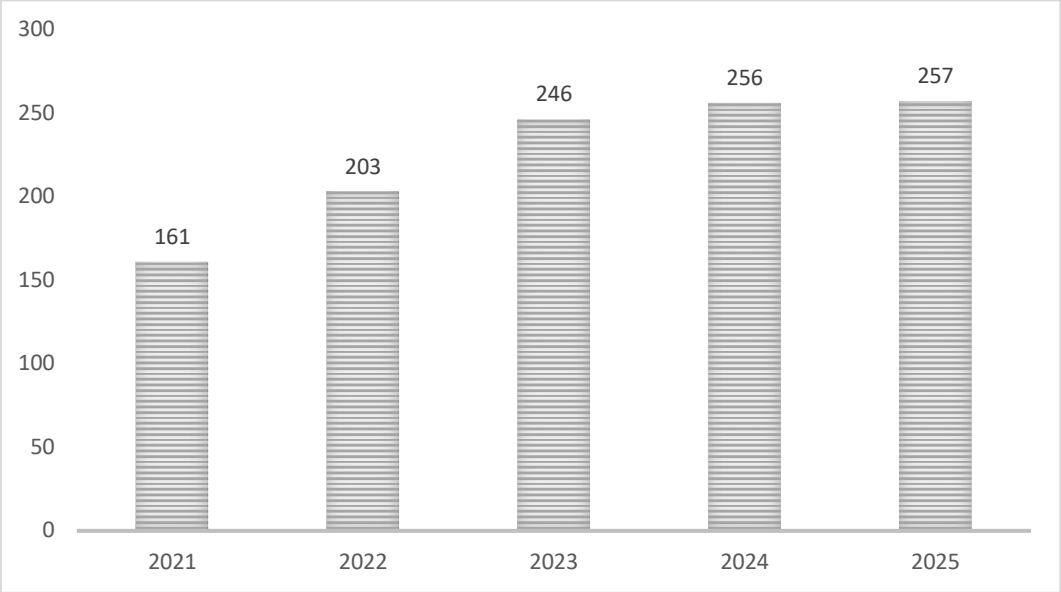

Рис. 1. Динаміка кількості фінтех-компаній в Україні у 2021–2025 рр.

Джерело: сформовано автором на основі [9; 10]

У 2022–2023 рр. спостерігалося найбільш інтенсивне зростання кількості фінтех-компаній – на 42 та 43 відповідно (порівняно із попередніми роками), що свідчить про активну фазу інституційного розширення фінтех-сегмента. На нашу думку, цей період характеризується формуванням нових бізнес-моделей та інтеграцією цифрових рішень у фінансову інфраструктуру на основі активного стимулювання діджиталізації зі сторони держави, передусім інституційними зусиллями Міністерства цифрової трансформації України. Втім починаючи з 2024 р. кількість фінтех-компаній була фактично незмінною, що могло свідчити про перехід ринку до етапу стабілізації в реаліях війни. Вважаємо, що за таких умов ключовим стає не збільшення кількості суб'єктів, а підвищення технологічної готовності та ефективності роботи вже працюючих на ринку фінансових послуг фінтех-рішень. Таким чином, динаміка 2021–2025 рр. (рис. 1) відображає завершення фази швидкого зростання та формування більш зрілої фінансово-технологічної інфраструктури, що узгоджується з

процесами інтелектуалізації, зокрема в частині інтенсифікації розробок, прогресу ІТ-рішень для роботи над моделями надання традиційних та нових фінансових послуг, зокрема в розрізі глобальних трендів.

Проведений аналіз дозволяє констатувати, що процеси цифровізації господарської діяльності та інституційне розширення фінтех-сектору мають системний характер і взаємопов'язаний вплив на розвиток ринку фінансових послуг. Розвиток електронної торгівлі відображає зростання ролі цифрових каналів взаємодії між економічними агентами, тоді як збільшення кількості фінтех-компаній – формування технологічної бази, здатної забезпечити обслуговування відповідних фінансових потоків, а також здатність відповідати на запити ринку, а саме громадян і бізнесу.

Поєднання зазначених тенденцій підтверджує інституційну та інфраструктурну трансформацію ринку фінансових послуг в Україні. З одного боку, відбувається зміна структури попиту на фінансові послуги, посилюється значення дистанційних розрахунків, цифрових платіжних інструментів, автоматизованих сервісів, а з іншого – формується пропозиція відповідних технологічних рішень, що базуються на використанні даних, діджиталізації процесів та цифрових платформах, формуючи нову якість та зумовлюючи чергові виклики для клієнтів і держави як регулятора. Своєю чергою інтелектуалізація економіки проявляється не лише у зростанні обсягів цифрових операцій, але й в ускладненні фінансової інфраструктури, появі нових суб'єктів та розширенні технологічної складової фінансових відносин за рахунок застосування нових знань і передових розробок. Водночас розвиток інфраструктурного забезпечення ринку фінансових послуг є ключовою передумовою його стійкості, адаптивності та конкурентоспроможності в умовах діджиталізації.

Висновки і перспективи подальших досліджень. За результатами дослідження аргументовано, що цифрова трансформація економіки зумовлює структурні зміни ринку фінансових послуг України, які

проявляються у зростанні ролі фінтеху та розширенні цифрових форм фінансових відносин. Обґрунтовано доцільність розгляду фінтеху як інтегрованого елемента інфраструктури ринку фінансових послуг, що впливає на організацію фінансових потоків, обробку інформації та механізми надання фінансових сервісів.

Акцентовано, що інфраструктурне забезпечення ринку фінансових послуг охоплює сукупність суб'єктів і технологічних компонентів, які забезпечують реалізацію фінансових відносин у цифровому середовищі. Проведений аналіз показників електронної торгівлі та динаміки кількості фінтех-компаній підтвердив інтенсифікацію діджиталізації в Україні та інституційне розширення фінтех-сегмента, що корелює із процесами інтелектуалізації економіки, при цьому їх перевагами і викликами водночас.

Враховуючи наведене, доцільне подальше спрямування наукових пошуків на вивчення проблем розширення системи кількісних індикаторів оцінювання розвитку інфраструктури ринку фінансових послуг та аналіз впливу регуляторних і стратегічних ініціатив цифрової політики на трансформацію фінансової системи України.

Література

1. Державна служба статистики України. URL: https://stat.gov.ua/uk/explorer?md5=cfd1609575a417d600bf0c12a88b0d4 (дата звернення: 23.02.2026).

2. Кабінет Міністрів України. Оновлена Стратегія розвитку фінансового сектору України: збереження стабільності, залучення інвестицій та євроінтеграція : офіц. вебсайт. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/onovlena-stratehiia-rozvytku-finansovoho-sektoru-ukrainy-zberezhennia-stabilnosti-zaluchennia-investytsii-ta-ievrointehratsiia (дата звернення: 25.02.2026).

3. Коваленко В. В. Розвиток FinTech: загрози та перспективи для банків України. *Приазовський економічний вісник*. 2018. № 4(09). С. 127–133. URL: https://pev.kpu.zp.ua/journals/2018/4_09_uk/24.pdf (дата звернення: 23.02.2026).

4. Національна економічна стратегія до 2030 року : офіц. вебсайт. URL: https://nes2030.org.ua/ (дата звернення: 25.02.2026).

5. Огінок С. В., Рудюк Я., Андрухів І. Т. Інтелектуалізація економіки як чинник інноваційного розвитку. *Український економічний часопис*. 2023. № 1 (1). С. 43–47. DOI: https://doi.org/10.32782/2786-8273/2023-1-8

6. Про схвалення Стратегії цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025–2027 роках : розпорядження Кабінету Міністрів України від 31.12.2024 р. № 1351-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1351-2024-%D1%80 (дата звернення: 25.02.2026).

7. Розумович Н. Ф., Бринзей Б. С. Характеристика сутності ринку фінансових послуг в структурі фінансових ринків. *Наука і техніка сьогодні.* 2022. № 13(13). С. 202–209. DOI: https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-13(13)-202-209

8. Сало Я. В. Інтелектуалізація економіки як чинник трансформації сучасних економічних систем. *Актуальні проблеми сталого розвитку.* 2026. Т. 3, № 2. С. 25–30. URL: https://journals.csr.com.ua/index.php/sustainability/uk/article/view/375/425 (дата звернення: 23.02.2026).

9. Українська асоціація фінтех та інноваційних компаній. Ukrainian Fintech Catalog 2025 : офіц. вебресурс. URL: https://fintechua.org/ukrainianfintechcatalog2025 (дата звернення: 23.02.2026).

10. Фінтехінсайдер. Український фінтех в цифрах і фактах: дослідження УАФІК. URL: https://fintechinsider.com.ua/ukrayinskyj-finteh-v-czyfrah-i-faktah-doslidzhennya-uafik/ (дата звернення: 23.02.2026).

11. Худолій Л. М. Концептуальні та методологічні засади дослідження проблем розвитку ринку фінансових послуг. *Economics and Business Management.* 2024. Vol. 15, № 2. С. 5–22. URL: https://economicscience.com.ua/web/uploads/pdf/Economics%20and%20Business%20Management,%202024,%20Vol.%2015,%20No.%202-5-22.pdf (дата звернення: 12.02.2026).

12. Шевчук Т., Панковець М. Проблеми розвитку ринку фінансових технологій: глобальні тенденції та національні особливості. *Фінансовий простір.* 2022. № 4(44). URL: https://fp.lnu.edu.ua/index.php/fp/article/view/878 (дата звернення: 18.02.2026).

References

1. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2026 [online]. Available at: https://stat.gov.ua/uk/explorer?md5=cfd1609575a417d600bf0c12a88b0d4 (Accessed: 23 February 2026).

2. Kabinet Ministriv Ukrainy, 2026. Onovlena Stratehiia rozvytku finansovoho sektoru Ukrainy: zberezhennia stabilnosti, zaluchennia investytsii ta yevrointehratsiia [online]. Available at: https://www.kmu.gov.ua/news/onovlena-stratehiia-rozvytku-finansovoho-sektoru-ukrainy-zberezhennia-stabilnosti-zaluchennia-investytsii-ta-ievrointehratsiia (Accessed: 25 February 2026).

3. Kovalenko, V.V., 2018. Rozvytok FinTech: zahrozy ta perspektyvy dlia bankiv Ukrainy. *Pryazovskyi ekonomichnyi visnyk,* 4(09), pp. 127–133. Available at: https://pev.kpu.zp.ua/journals/2018/4_09_uk/24.pdf (Accessed: 23 February 2026).

4. Natsionalna ekonomichna stratehiia do 2030 roku [online]. Available at: https://nes2030.org.ua/ (Accessed: 25 February 2026).

5. Ohinok, S.V., Rudyuk, Y. & Andrukhiv, I.T., 2023. Intelektualizatsiia ekonomiky yak chynnyk innovatsiinoho rozvytku. *Ukrainian Economic Journal*, 1(1), pp. 43–47. https://doi.org/10.32782/2786-8273/2023-1-8

6. Pro skhvalennia Stratehii tsyfrovoho rozvytku innovatsiinoi diialnosti Ukrainy na period do 2030 roku ta zatverdzhennia operatsiinoho planu zakhodiv z yii realizatsii u 2025–2027 rokakh: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 31.12.2024, No. 1351-r [online]. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1351-2024-%D1%80 (Accessed: 25 February 2026).

7. Rozumovych, N.F. and Brynzei, B.S., 2022. Kharakterystyka sutnosti rynku finansovykh posluh v strukturi finansovykh rynkiv. *Nauka i tekhnika sohodni,* 13(13), pp. 202–209. https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-13(13)-202-209

8. Salo, Ya.V., 2026. Intelektualizatsiia ekonomiky yak chynnyk transformatsii suchasnykh ekonomichnykh system. *Aktualni problemy staloho rozvytku*, 3(2), pp. 25–30. Available at: https://journals.csr.com.ua/index.php/sustainability/uk/article/view/375/425 (Accessed: 23 February 2026).

9. Ukrainian Association of Fintech and Innovation Companies, 2025. Ukrainian Fintech Catalog 2025 [online]. Available at: https://fintechua.org/ukrainianfintechcatalog2025 (Accessed: 23 February 2026).

10. Fintechinsider, 2026. Ukrainskyi fintekh v tsyfrakh i faktakh: doslidzhennia UAFIC [online]. Available at: https://fintechinsider.com.ua/ukrayinskyj-finteh-v-czyfrah-i-faktah-doslidzhennya-uafik/ (Accessed: 23 February 2026).

11. Khudolii, L.M., 2024. Kontseptualni ta metodolohichni zasady doslidzhennia problem rozvytku rynku finansovykh posluh. *Economics and*

Business Management, 15(2), pp. 5–22. Available at: https://economicscience.com.ua/web/uploads/pdf/Economics%20and%20Business%20Management,%202024,%20Vol.%2015,%20No.%202-5-22.pdf (Accessed: 12 February 2026).

12. Shevchuk, T. and Pankovets, M., 2022. Problemy rozvytku rynku finansovykh tekhnolohii: hlobalni tendentsii ta natsionalni osoblyvosti. *Finansovyi prostir,* 4(44). Available at: https://fp.lnu.edu.ua/index.php/fp/article/view/878 (Accessed: 18 February 2026).